

آشنایی با قرآن

تفسیر سوره‌های اعلیٰ، غاشیه، فجر، بلد

شمس، لیل، ضحیٰ، انشراح، تین

متفکر شهید استاد مرتضی مطهری

انتشارات صدرا

مطهری، مرتضی، ۱۲۹۸ - ۱۳۵۸.

آشنایی با قرآن (تفسیر سوره‌های اعلی، غاشیه، فجر، بلد، شمس، لیل، ضحی،
انشراح، تین) مرتضی مطهری. - تهران: صدرا

ج. (دوره): 5 - 32 - 5600 - 964 - 978 ISBN

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیپا.

ج. ۱۳ (چاپ ششم) ۷۸/۰۰۰ ریال ISBN 978 - 964 - 7299 - 70 - 1

۱. تفاسیر شیعه - قرن ۱۴. ۲. قرآن - تحقیق. الف. عنوان.

۲۹۷/۱۷۹

ی ۱۳۰۰ آ ۵۸۳ م ۹۸ BP

م ۷۲ - ۱۰۰۵

کتابخانه ملی ایران

آثار صدرا

آشنایی با قرآن (۱۳)

اثر: متفکر شهید استاد مرتضی مطهری

چاپ ششم: بهمن ۱۳۹۳ مطابق ربیع‌الثانی ۱۴۳۶

تعداد: ۱۵۰۰ نسخه

بها: ۷۸۰۰۰ ریال

حروفچینی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ فجر (۱۰۹۵ - ۱۰۰۰). تلفن: ۳۳۱۱۹۷۹۶

ناشر: انتشارات صدرا (با کسب اجازه از شورای نظارت بر نشر آثار استاد شهید)

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

● تهران: شعبه ۱: خیابان ناصر خسرو، مقابل دارالفنون، کوچه دکتر مسعود. تلفن: ۳۳۹۱۵۱۳۰، دورنگار: ۳۳۱۱۹۷۹۶

شعبه ۲: خیابان انقلاب، بین خیابانهای دانشگاه و ابوریحان، پلاک ۱۱۶۴ - تلفن: ۶۶۴۶۱۰۸۶ و ۶۶۹۶۱۶۴۵

شعبه ۳: خیابان پاسداران - خیابان گل نبی - خیابان ناطق نوری (زمرد) - بوستان کتاب - تلفن و دورنگار: ۲۲۸۵۲۴۸۹

● قم: خیابان ارم. تلفن: ۳۷۷۳۱۵۲۲، دورنگار: ۳۷۷۴۷۳۱۴

شابک دوره: ۵ - ۳۲ - ۵۶۰۰ - ۹۶۴ - ۹۷۸ ISBN: 978-964-5600-32-5

شابک جلد سیزدهم: ۱ - ۷۰ - ۷۲۹۹ - ۹۶۴ - ۹۷۸ ISBN: 978-964-7299-70-1

فهرست مطالب

۹	 مقدمه
۱۱	 تفسیر سوره اعلیٰ
۱۲	 کلمه «اعلیٰ»
۱۴	 اسم «رب»
۱۶	 کلمه «اسم»
۱۸	 کلمه «تسبیح»
۱۹	 خنی آیه
۲۰	 مقصود آیه تسبیح اسماء لفظی است
۲۱	 آغاز کار فقط با نام خدا
۲۲	 ایجاد و تسویه
۲۳	 اندازه گیری
۲۴	 هدایت
۲۵	 مرگ موجودات
۲۶	 برداشتن نسیان از پیامبر ﷺ
	□
۳۲	 مشیت الهی عام است
۳۴	 خدا آشکار و پنهان را می داند
۳۵	 دشواری تبلیغ و هدایت مردم
۳۶	 دو نمونه
۳۸	 فطرت انسانیت
۳۹	 خشیت یا دلهره، از ویژگیهای انسان
۴۱	 صاحب خشیت ها و شقی ترین ها
۴۲	 سه فراز سوره
۴۴	 دو عامل رستگاری
۴۵	 یک مصداق برای این آیات
۴۶	 زندگی پست تر
۴۹	 تفسیر سوره غاشیه
۵۱	 قیامت، حقیقتی در برگیرنده

- ۵۲ قیامت، روز احاطه گناهان بر اهل عذاب
 دو گروه مردم در قیامت:
- ۵۳ ۱. گروه اشقیاء
 ۵۴ تغذیه روحی انسان از عمل خود
 ۵۷ ۲. گروه سُعداء
 ۵۸ اصل سعی و عمل
 ۵۹ در پرشت، اشیاء تابع اراده انسان است
 ۶۰ نظر این عالم، دلیل آنچه که در آن عالم است
 ۶۱ پیام نذکر دهنده است
- ۶۳ **تفسیر سوره فجر**
 ۶۳ روح این سوره
 ۶۴ سوگند به سپیده دم در قرآن
 ۶۵ عنایت قرآن به بین السجوع
 ۶۷ دهه‌های با فضیلت در سال از نظر ستورهای اسلامی
 ۶۹ مقصود از «شفع و وتر» در سوره
 ۷۱ ادامه آیات
 ۷۲ تنظیم اوقات در فرهنگ اسلامی
 ۷۵ روایتی از امیرالمؤمنین
 ۷۶ غرض از امتحانهای بشری
 ۷۷ امتحان الهی
 ۷۷ مثال
-
- ۸۱ نعمت و نعمت، وسیله امتحان الهی است
 ۸۳ تفاوت فقر و غنا از نظر امتحان الهی
 ۸۵ معنی اکرام یتیم
 ۸۵ سیره ائمه اطهار در نحوه صدقه دادن
 ۸۶ سه گونه تعبیر در قرآن در مورد اطعام مساکین
 ۸۸ انقلاب روحی حاج میرزا علی آقای شیرازی هنگام قرائت این آیات
 ۹۰ داستان عقیل و امیرالمؤمنین
 ۹۱ ادامه آیات
 ۹۱ بیان امام باقر علیه السلام در راضی بودن به مقدّرات الهی
 ۹۲ روایتی از امام صادق علیه السلام در مورد سوره فجر

۹۲	 حال امام حسین علیه السلام در صحرای کربلا
۹۵	 تفسیر سوره بلد
۹۶	 در قرآن گاهی یک جمله، مفید چند معناست
۹۷	 معانی جل
۹۸	 وجه اول
۹۸	 وجه دوم
۹۹	 وجه سوم
۹۹	 دایره وجه اولویت دارد؟
۱۰۰	 ادامه آیات
۱۰۰	 مقصود از «واد» و «ما وَاَلَدَ» کیست؟
۱۰۱	 انسان بطور رحمت و مشقت خلق شده است
۱۰۳	 چرا قرآن به راه سر و راه شر «نجد» گفته؟
۱۰۴	 روایتی از رسول اکرم
۱۰۴	 تعبیرات قرآن در مردمانه
۱۰۶	 زحمت مسئولیت و تکلیف
۱۰۶	 موعظه امیرالمؤمنین
۱۰۷	 مقصود از «عقبه»
۱۰۷	 مقصود از فک رقبه
۱۰۹	 ادامه آیات
۱۱۰	 یک فکر انحرافی
۱۱۱	 جایگاه ایمان
۱۱۲	 مقصود از اصحاب الیمین
۱۱۵	 تفسیر سوره شمس
۱۱۶	 تزکیه نفس، محور این سوره
۱۱۷	 پاکیزگی و آلودگی روح
۱۱۸	 مقصود از «ضحی»
۱۱۹	 مقصود از «آن وقتی که ماه خورشید را دنبال می کند»
۱۲۱	 مقصود از «إذا جلیها»
۱۲۲	 ادامه آیات
۱۲۳	 معنی «سما» در قرآن
۱۲۳	 چرا در آیه تعبیر به «ما» شده است؟

- ۱۲۴..... معنی «طَحُوْ»
- ۱۲۵..... الهام عمومی
- ۱۲۶..... روایتی از امام صادق علیه السلام
- ۱۲۷..... جواب قسمهای متوالی این سوره
انواع آزادی:
- ۱۲۸..... ۱. آزادی اقتصادی
- ۱۲۸..... ۲. آزادی سیاسی
- ۱۲۸..... ۳. آزادی فکری
- ۱۲۹..... روایتی از امام صادق علیه السلام
- ۱۳۰..... ۴. آزادی معنوی
- ۱۳۱..... آزادی معنوی، شرط مفید بودن آزادیهای دیگر
-
- ۱۳۳..... معنی فلاح
- ۱۳۴..... معنی تزکیه نفس
- ۱۳۵..... معنی «خَابَ»
- ۱۳۶..... معنی «دَسِيَ»
- ۱۳۷..... مثالی از دَسِ در روایات منقول از امام اکرم
- ۱۳۷..... دَسِ در کتابها و تالیفات
- ۱۳۸..... شکایت مرحوم حاج شیخ عباس قمی از مُسَاخ
- ۱۳۸..... آیا فرد جامعه را می سازد یا جامعه فرد را؟
- ۱۳۹..... اصلاح جامعه به وسیله مصلحان
- ۱۴۰..... فطرت
- ۱۴۰..... مصلح باید صالح باشد
- ۱۴۳..... اشاره ای به دُاستان قوم ثمود
- ۱۴۳..... روایتی از امیرالمؤمنین
- ۱۴۵..... نکته
- ۱۴۷..... تفسیر سوره لیل
- ۱۴۸..... سؤال
- ۱۴۹..... جواب
- ۱۵۰..... تفاوت انسان با موجودات دیگر در راه زندگی
- ۱۵۲..... انسان، موجود دو سرشتی
- ۱۵۴..... حدیثی از پیامبر اکرم

۱۵۵	سرشت ثانوی
	مقدمات راه حق:
۱۵۷	۱. عمل نیک
۱۵۹	بخل مشرق زمینی ها در اعطای علم
۱۶۰	۲. ملکات روحی پسندیده
۱۶۲	۳. اعتقادات صحیح
۱۶۴	ارائه صراط مستقیم
	□
۱۶۷	ترضی درباره آیه «إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى»
۱۶۹	دستی تخصص
۱۷۱	ایمان، عامل تمیز نیروهای انسان و اجتماع
۱۷۳	آسانی، نتیجه آسان و اعطاء و تقوا
۱۷۴	سختی، نتیجه بخل و اساس بی نیازی از خدا و بی ایمانی
۱۷۶	هدایت الهی
۱۷۶	بخشش خالص
۱۷۷	داستان انفاق امیرالمؤمنین و حضرت زهرا و حسین در سوره انسان
۱۸۱	تفسیر سوره ضحی
۱۸۲	شان نزول سوره
۱۸۳	نکته
۱۸۳	یک نکته روان شناسی
۱۸۶	پیغمبر اکرم چه آرزویی داشته اند؟
۱۸۸	قرآن و آرزوهای پیغمبر
۱۸۹	امیدوار کننده ترین آیه قرآن
۱۸۹	ادامه آیات
۱۹۰	کودکی پیغمبر اکرم
۱۹۲	مراتب هدایت و ضلالت
۱۹۳	هدایت هایی که پیامبر قبل از وحی از آنها برخوردار بود
۱۹۶	تشبیه
۱۹۷	سه دستور برای امت
۲۰۱	تفسیر سوره انشراح
۲۰۲	احتمال یکی بودن این سوره و سوره ضحی

۲۰۳	کلمه «شرح صدر» در دیگر آیات قرآن
۲۰۴	مقصود از کلمه «صدر» در تعبیر «شرح صدر»
۲۰۴	مقصود از کلمه «شرح» در تعبیر «شرح صدر»
۲۰۸	آیا هر شرح صدری سعادت است؟
۲۰۹	یک مثال
۲۱۰	مثال دیگر
۲۱۱	حاجتی در شأن نزول این سوره
۲۱۲	ادایات
۲۱۴	حدیث منزلت
۲۱۶	ارزش سختی
۲۱۷	خطبه امیرالمؤمنین در نهج البلاغه
۲۲۱	تفسیر سوره تین
۲۲۲	احتمال دیگر در مقوله «تین» و «زیتون»
۲۲۳	خلقت انسان در نیکوترین قریهات
۲۲۴	معنی تقویم الهی
۲۲۴	انسان، کاملترین مخلوقات
۲۲۶	انسان از نظر جسمانی و روحانی در اسن تقویم
۲۲۷	چرا دو سوگند به امور مادی و دو سوگند به امر معنوی؟
۲۲۷	عالیترین قوام روحی در چیست؟
۲۲۸	انسان با اختیار و اراده می تواند مظهر تام حق شود
۲۲۸	مثال
۲۲۹	«اسفل سافلین» در این آیه حال است
۲۳۰	آیا همه انسانها بازمی گردند در حالی که اسفل سافلین اند؟
۲۳۱	امکان ندارد انسان فقط برای دنیا آفریده شده باشد
۲۳۲	معنای «دین» در قرآن
۲۳۳	معنی «دین» در آیه مورد بحث
۲۳۳	مقصود از احکم حاکمین بودن خدا
۲۳۴	چرا خداوند به انجیر و زیتون قسم خورده؟
۲۳۵	کلامی از امیرالمؤمنین
۲۳۶	تساوی خلقت از نظر خدا، غیر از تساوی مخلوقات از نظر کمالات است
۲۳۹	فهرستها

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

کتاب حاضر جد سزدهم مجموعه «آشنایی با قرآن» است که شامل تفسیر سوره های اسی، غاشیه، فجر، بلد، شمس، لیل، ضحی، انشراح و تن توسط شهید آیت الله مطهری است که در جلسات هفتگی و مرجع عمومی در منطقه قلعهک تهران در سال ۱۳۵۶ ایراد شده است. این مجلد همچون مجلدات قبلی از بیان روشن و رسا و مستقیم غنی و پر نکته برخوردار است و گاه به تناسب موضوع، مسائل اجتماعی یا علمی روز نیز پرداخته شده است.

از دوره «آشنایی با قرآن» تنها جلد چهاردهم انی مانده است که به زودی از چاپ خارج خواهد شد و در نتیجه جلد ۲۸ مجموعه آثار استاد شهید نیز امکان انتشار می یابد. جلد چهاردهم شامل تفسیر سوره علق تا آخر قرآن کریم است.

تنظیم اولیه سوره های اعلی و غاشیه توسط آقای دکتر

علی مطهری و بقیه توسط حجة الاسلام صدرا هادیزاده (نوه استاد شهید) انجام شده و ویرایش علمی و بازخوانی کل کتاب توسط آقای دکتر علی مطهری (عضو هیئت علمی گروه فلسفه و کلام دانشکده الهیات دانشگاه تهران) صورت پذیرفته است. بدین وسیله از هر دو بزرگوار تشکر می‌شود. از خدای متعال توفیق بیشتر در تدوین و نشر آثار آن عالم ربانی، حاصل عمر و پاره تن امام خمینی (ره) مسئلت می‌کنم.

پنجم مرداد ۱۳۸۹

برابر با نیمه شعبان ۱۴۳۱

سید علی محمد حسینی
معاون نظارت بر نشر و انتشارات